

3.Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю. Гічова // Фінанси України. – 2008. – №4. – С.88-97.

4.Дугінець Г.В. Сутність аутсорсингу та його використання в діяльності організацій / Г.В. Дугінець, Є.П.Морозова // Вопросы химии и химической технологии. Раздел "Экономика химических предприятий, менеджмент и маркетинг". – 2011. – №5. – С.205-208.

5.Календжян С.О. Аутсорсинг и делегирование полномочий в деятельности компаний / С.О. Календжян. – М.: Дело, 2003. – 272 с.

6.Пономарева А.К. Повышение совокупного потенциала строительных систем на основе применения аутсорсинга / А.К. Пономарева, Д.А. Гордеев, А.Л. Манаков. – Новосибирск: СГУПС, 2006. – 52 с.

7.Основи економічної безпеки / О.М. Бурка, В.Є. Духов, К.Я. Петровка, І.М. Червяков. – Харків: Нац. ун-т внутрішніх справ, 2003. – 236 с.

Отримано 26.04.2012

УДК 330.101

С.І.ШТЕФАН, А.В.ЗОЛОЧЕВСЬКА

Харківська національна академія міського господарства

РОЛЬ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ В СТРУКТУРНОМУ РЕФОРМУВАННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розглядається проблема функціонування місцевих бюджетів в Україні в контексті процесу оптимізації регіональної політики, проведення структурних економічних реформ, необхідності ефективної адаптації до світових процесів. Аналізуються пріоритетні заходи, спрямовані на покращення умов формування місцевих бюджетів.

Рассматривается проблема функционирования местных бюджетов в Украине в контексте процесса оптимизации региональной политики, проведения структурных экономических реформ, необходимости эффективной адаптации в мировые процессы. Анализируются приоритетные меры, направленные на улучшение условий формирования местных бюджетов.

The problem of functioning of local budgets is examined in Ukraine in an user of optimization of regional policy, leadthrough of structural economic reforms, necessity of effective adaptation for world processes structure. Priority measures, directed on the improvement of terms of forming of local budgets are analysed.

Ключові слова: місцевий бюджет, фінансова політика, регіональна політика, доходи, витрати, податки, структурне реформування, загальний фонд бюджету, спеціальний фонд бюджету, трансферти, дотації, субсидії, фінансові інструменти і механізми.

Однією з найважливіших у сучасній фінансовій політиці України є проблема місцевих бюджетів. Невиконання місцевими органами влади планів відрахувань до державного бюджету створює загрозу як власне фінансовій стабілізації, так і проведенню структурних реформ. Нестабільність дохідної бази місцевих бюджетів, відсутність ефективного механізму міжрегіонального перерозподілу державних доходів, значні відмінності в рівні економічного розвитку регіонів і умовах

життя в них потенційно ведуть до соціальних конфліктів і політичної нестабільності. Тягар проблем, які нагромадилися, негативно позначиться на розвитку регіонів.

Історичний досвід і ситуація, що склалася в Україні, а також досвід економічних реформ, що проводяться в інших країнах, засвідчують, що одним із шляхів підвищення ефективності державного регулювання економіки може стати децентралізація управління. Розширення і закріплення законодавчої і виконавчої функцій регіонів все більше стає об'єктивною передумовою успішної реалізації економічних перебудов в Україні.

Вирішуючи проблеми загальної політики регулювання соціально-економічного розвитку країни і конкретного регіону, слід урахувувати той факт, що вона тісно переплітається з іншими її складовими, а економічна політика і механізм господарювання на всіх рівнях мають бути чітко скоординованими і узгодженими.

Вивченню цієї проблеми присвячені роботи провідних українських вчених – М. Артуса, В. Опаріна, А. Єпіфанова, В. Сало, І. Д'якової, І. Луніної [2-5] та ін. Дослідники проблеми завжди приділяють значну увагу функціонуванню і розвитку фінансового механізму тому, що він являється забезпечувальною ланкою фінансової політики, яка постійно модернізується адекватно сучасним вимогам економічного розвитку. Практично всі дослідники зазначають, що ефективною фінансова політика може бути лише при узгодженості політики і механізму, за допомогою якого відбувається реалізація основних напрямів використання фінансових ресурсів, чим пояснюється аналіз інструментів державного регулювання.

Метою даного дослідження є аналіз впливу бюджетної політики на розвиток регіонів, практики формування і використання коштів місцевих бюджетів; пошук найбільш ефективних шляхів використання бюджетних коштів, направлених на покращення і задоволення потреб суспільства. Бюджетна політика України здійснюється на основі діючого законодавства [1].

Діяльність і ефективність регіонального управління може стати реальністю тільки при умові постійного і стабільного його фінансування. Це пред'являє підвищені вимоги перш за все до формування і виконання місцевих бюджетів України. Практика, що склалася у формуванні місцевих бюджетів, залишається багато в чому недосконалою, в ній до цього часу намітились істотні протиріччя.

Місцеві бюджети – це не просто балансові розрахунки доходів і витрат, які мобілізуються і витрачаються на відповідній території, а й важлива фінансова категорія, основу якої становить система фінансо-

вих відносин, що складається між місцевими та державним бюджетом, а також усередині сукупності місцевих бюджетів. Місцеві бюджети є головним каналом доведення до населення кінцевих результатів суспільного виробництва, спрямованих на суспільне споживання. Саме через них суспільні фонди споживання розподіляються в територіальному розрізі, тобто між окремими адміністративно-територіальними одиницями і соціальними групами населення. Крім того, саме з місцевих бюджетів фінансується розвиток галузей виробничої сфери, в першу чергу місцевої промисловості і комунального господарства.

Провідну роль у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку суспільства відіграють видатки бюджету. На обсяги, склад і структуру видатків впливають обсяги і характер функцій держави, адже в умовах товарно-грошових відносин будь-яка держава повноцінно зможе виконувати свої функції, маючи для цього необхідну суму бюджетних ресурсів.

Видатки місцевих бюджетів відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку суспільства. Оскільки місцеві органи самоврядування покликані вирішувати локальні проблеми, що безпосередньо пов'язані з виконанням суспільних функцій у формі надання соціальних послуг та сприяння підвищенню життєвого рівня населення, то склад і структура видатків місцевих бюджетів відображають соціальну спрямованість.

З місцевих бюджетів виділяються значні кошти на фінансування місцевого господарства. Вони включають фінансування витрат на житлове будівництво, водопостачання, каналізацію, освітлення, благоустрій міст і селищ тощо.

Видатки місцевих бюджетів включають бюджетні призначення, встановлені рішенням про місцевий бюджет, на конкретні цілі, пов'язані з реалізацією програм за переліком, визначеним Бюджетним кодексом [1].

Бюджетним кодексом України передбачено критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами, що здійснюється на основі принципу субсидіарності з урахуванням критеріїв повноти надання послуги та наближення її до безпосереднього споживача. Відповідно до цих критеріїв усі видатки поділяються на такі групи:

перша група – видатки на фінансування бюджетних установ і заходів, які забезпечують необхідне першочергове надання соціальних послуг, гарантованих державою, і які розташовані найбільш наближено до споживачів. Ці видатки здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст та їхніх об'єднань;

друга група – видатки на фінансування бюджетних установ і за-

ходів, які забезпечують надання основних соціальних послуг, гарантованих державою для громадян України. Вони здійснюються з бюджетів міст республіканського значення Автономної Республіки Крим і міст обласного значення, а також районних бюджетів;

третья група – видатки на фінансування бюджетних установ і заходів, які забезпечують гарантовані державою соціальні послуги для окремих категорій громадян, або фінансування програм, потреба в яких існує в усіх регіонах України. Ці видатки здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів.

Серед першочергових завдань провідне місце посідає розробка науково обґрунтованих концепцій доходів, побудова оптимальної моделі податкової системи, чітке дотримання податкового законодавства.

Структуру доходів бюджету можна визначити і за джерелами доходів, тобто державних доходів та закріплених за місцевими бюджетами інших джерел доходів. Вирішення цього питання повинно йти через структурну перебудову доходів держави.

В таблиці наведено структуру доходів бюджету м. Харкова у 2009-2011 рр. [6].

Структура бюджету м. Харкова

Рік	Обсяг зведеного бюджету, млн. грн.	Загальний фонд, млн. грн.	% загального фонду у зведеному бюджеті	Спеціальний фонд, млн. грн.	% спеціального фонду у зведеному бюджеті	Трансферти з державного та обласного бюджетів, млн. грн.	% трансфертів у зведеному бюджеті
2009	2812,7	1876,7	66,7	238,9	8,5	697,1	24,8
2010	3373,5	2083,9	61,8	270,0	8,0	1019,7	30,2
2011	4010,5	2379,7	59,3	611,5	15,3	1019,3	25,4

Отже, можна стверджувати, що до рівня 2009 р. у 2010 р. обсяг доходів зведеного бюджету міста Харкова у цілому зростає у 1,2 рази, з яких доходи загального фонду збільшуються на 11,0%, спеціального фонду – на 13,0%; обсяг трансфертів зростає у 1,5 рази. Проти показників оперативного виконання за 2010 р. у 2011 р. бюджет зростає у цілому на 23,5%, по загальному фонду – на 17,5%; по оперативному – у 2,2 рази; обсяг трансфертів майже не змінився.

До речі, з бюджету Харкова 2011 р. майже 400 мільйонів спрямували на розвиток житлово-комунального господарства, трохи більше 200 млн. грн. – на реконструкцію доріг, майже 70 млн. грн. – на озеленення міста. 360 млн. грн. виділили КП «Міськелектротранс». У новому фінансовому документі депутати врахували і поетапне зростання мінімальної зарплати.

Аналіз проблем функціонування місцевих бюджетів базового рівня бюджетної системи, а також теорії та практики існування бюджетних систем в країнах з ринковою економікою дає змогу зробити висновки щодо здійснення заходів, спрямованих на покращання умов формування місцевих бюджетів.

По-перше, необхідно чітко розподілити компетенції щодо розв'язання конкретних завдань між центральними органами влади і органами регіонального та місцевого самоврядування, і поступово здійснювати перехід до децентралізації державних фінансів. Так, на державному рівні (за рахунок коштів державного бюджету) повинні фінансуватися лише ті видатки, котрі пов'язані із забезпеченням загальнодержавних потреб: оборона країни, утримання законодавчої і виконавчої влади, розвиток фундаментальної науки, структурна перебудова економіки. Фінансові ж проблеми місцевого рівня раціонально вирішувати за рахунок коштів відповідних бюджетів.

По-друге, необхідно вдосконалити механізм міжтериторіального фінансового вирівнювання. Практика показала, що такий метод регулювання місцевих бюджетів як вилучення надлишків бюджетних коштів до бюджету вищого рівня та застосування індивідуальних підходів до встановлення нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і зборів має багато недоліків: він не тільки негативно впливає на дохідну базу місцевих бюджетів, а й позбавляє місцеві органи влади стимулів до збільшення своїх доходів. Спираючись на зарубіжний досвід, необхідно створити спеціальні бюджетні фонди фінансового вирівнювання територій.

Таким чином, слід виділити ряд наступних проблем, вирішення яких дозволить здійснити перехід на нові методи формування місцевих бюджетів України. Найбільш актуальними з них є:

- покращення економічного обґрунтування (за допомогою розробки нормативів) і визначення розмірів дохідних джерел місцевих бюджетів. Це відноситься перш за все до таких норм, як нормативи питомої ваги податкових надходжень;

- розширення економічної самостійності регіонів безпосередньо пов'язане з кардинальними змінами структури зведеного бюджету України. Відомо, що частка місцевих бюджетів в зведеному бюджеті становить 30%, а державного – 70%. Враховуючи, що в сучасних умовах підвищується небезпека і шкідливість праці, зростає кількість професійних захворювань тощо, зростає роль і значення місцевих бюджетів в розвитку невиробничої сфери і інфраструктури регіонів. Очевидно, що зростання видатків на невиробничу сферу диктує необхідність збільшення розмірів місцевих бюджетів;

– раціональне використання іноземних інвестицій і їх ролі у формуванні бюджету. З одного боку, законодавство України по іноземних інвестиціях частково зберігає пільги підприємствам з іноземними інвестиціями без урахування ефективності інвестицій, що вносяться, для задоволення соціальних і економічних потреб регіонів і їх прямого впливу на основну діяльність спільних підприємств. З іншого, внаслідок нестабільності податкових актів законодавство не забезпечує гарантій по захисту регіонів з боку іноземних інвесторів. В результаті іноземні інвестори, як правило, інвестують невеликі капітали, намагаючись при цьому одержати максимальний прибуток, використовуючи дешеву робочу силу, промисловий потенціал і природні ресурси регіонів;

– розширення пільг по податку на прибуток тим підприємствам, які за рахунок прибутку утримують об'єкти охорони здоров'я, культури і спорту, дитячі дошкільні заклади та ін., що скорочує видатки місцевих бюджетів.

1. Закон України «Про Державний бюджет України», 2009-2012 рр. (матеріали веб-ресурсу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282> – 17).

2. Артус М.М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки // Фінанси України. – 2005. – №5. – С.54-59.

3. Єпіфанов А.О., Сало В.І., Д'яконова І.І. Бюджет і фінансова політика України. – К.: Наук. думка, 2007. – 342 с.

4. Луніна І. Місцеві бюджети України: пошук нових підходів до проведення реформ. – К.: Економіка України, 2008. – 162 с.

5. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти). – К., 2005. – с.

6. Інформаційне повідомлення про бюджет міста Харкова на 2009-2012 роки (матеріали веб-ресурсу <http://old.city.kharkov.ua>).

Отримано 12.03.2012

УДК 658.51

К.А.ШАБАЛТАС, О.К.ХОРУНЖАЯ, Б.К.ЗЕЛЕНСКИЙ, канд. техн. наук
Харьковская национальная академия городского хозяйства

ПРОБЛЕМЫ ТАРИФНОЙ ПОЛИТИКИ

Рассматривается влияние тарифной политики на качество жизни населения города.

Розглядається вплив тарифної політики на якість життя населення міста.

Considered influence of a tariff policy on quality of life of the population of a city.

Ключевые слова: тарифная политика, качество жизни населения.

Согласно социальному моніторингу Центра Разумкова, по економічному статусу в структурі населення України можна виділити